

Tilburg University

Met discussie beter begrip welvaartsbegrip

van Damme, E.E.C.

Published in:
Economisch Statistische Berichten

Publication date:
2007

Document Version
Publisher's PDF, also known as Version of record

[Link to publication in Tilburg University Research Portal](#)

Citation for published version (APA):
van Damme, E. E. C. (2007). Met discussie beter begrip welvaartsbegrip. *Economisch Statistische Berichten*, 92(4519), 605-605.

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

Met discussie beter begrip welvaartsbegrip - Eric van Damme
ESB 5 oktober 2007 605

Rolf Schöndorff vleit mij door te laten zien dat hij gepoogd heeft een aantal van mijn artikelen en columns serieus te lezen. Die populariserende publicaties doen niets anders dan standaardtechnieken uit de internationale literatuur toepassen op microeconomische beleidsproblemen in Nederland, waarbij steeds het consumentensurplus centraal staat. Veel te vaak blijft in onze beleidsdiscussies dit cruciale element van welvaart nog buiten beschouwing. Ik hoop daarom dat velen in Schöndorffs voetsporen zullen treden, en dat ik hen wel zal kunnen overtuigen.

Belangrijker dan mijn eigen schrijfsels of overtuiging is echter de vraag hoe goed economieonderwijs op de middelbare school te garanderen. Hoe scholieren de basisbegrippen uit de economie en de economische wetenschap bij te brengen en hen daardoor een beter inzicht in het functioneren van de maatschappij te geven? Bescheidener: hoe te voorkomen dat die scholieren een verkeerd beeld krijgen van waar het in de economie om gaat? De discussie gaat hierover, waarbij het begrip welvaart als scharnier functioneert.

In het huidige, verouderde, examenprogramma worden twee zeer verschillende welvaartsbegrippen gehanteerd: het enge welvaartsbegrip, gerelateerd aan het bbp per hoofd en het ruime Hennipmanianse dat betrekking heeft op de mate waarin de behoeften bevredigd worden. Ons intuïtieve begrip sluit beter aan bij het tweede: als we mogen kiezen in welke samenleving we ons vestigen, oriënteren we ons eerder daarop dan op de financiële waarde van de markttransacties. Omdat niet alles dat van waarde is via de markt verhandeld wordt, sommige markttransacties slechts dienen om ongunstige uitgangssituaties te corrigeren, en niet altijd alle kosten worden meegenomen, kan bezwaarlijk worden volgehouden dat bbp per hoofd een goede welvaartsmaat is.

Mijn ervaring met scholieren en economiestudenten is echter dat deze boodschap niet goed, of helemaal niet, overgekomen is, met alle gevaren van dien. Het misverstand dat economen proberen (de groei van) het bbp per hoofd te maximaliseren is ook bij het grote publiek wijdverbreid. Dit wijst op het tekortschieten van het huidige economische onderwijs, en de noodzaak tot actie.

Klaarblijkelijk krijgt het ruime welvaartsbegrip en de rol die dat speelt in de economie, of in de economische politiek te weinig aandacht, of is dat begrip te lastig te doorgronden. Bij dat laatste speelt zeker ook een rol dat haar pleitbezorgers, zoals Heertje en Schöndorff, de zaak moeilijker voorstellen dan zij is. Wat moeten we aan met de constatering dat het "gaat om een formeel begrip in die zin dat alles ertoe behoort wat geacht wordt ertoe te behoren"? Sommigen hebben behoefte aan sex met kinderen, of dieren; anderen willen Geert Wilders vermoorden, of Nederland omvormen tot een islamitische staat. Hoe houden we rekening met de mate waarin deze behoeften bevredigd worden?

Mensen willen wat ze willen en het ruime welvaartsbegrip is daarom subjectivistisch, maar dat wil niet zeggen dat men de

behoefte van de ene consument nooit kan vergelijken met die van een andere. Als Adam, met Eva als tegenpartij, vrijwillig een appel voor een peer ruilt, heeft Adam klaarblijkelijk meer behoefte aan een peer dan aan een appel, terwijl voor Eva het omgekeerde geldt. Hoe men het ook wendt of keert: hier vindt een vergelijking plaats. Mijn conclusie is dat het ruime welvaartsbegrip meer aandacht verdient, maar dat het die aandacht alleen zal krijgen als aan minstens twee voorwaarden voldaan is: het begrip wordt geconcretiseerd, en het wordt ontdaan van de verhullende en misleidende mist die eromheen hangt.

Op het microniveau van specifieke markten is dergelijke concretisering mogelijk. In een partiële analyse geeft het consumentensurplus precies weer in welke mate de behoeften op deze markt bevredigd worden. Goed begrip van micro-economisch beleid is alleen met kennis van dit surplus mogelijk. Zo stelt Neelie Kroes: *“Consumer welfare is now well established as the standard the Commission applies when assessing mergers and infringements of the Treaty rules on cartels and monopolies”*. Het concept heeft het voordeel van de eenvoud, zodat het middelbare scholieren kan worden bij gebracht. Als zij het in partiële context kennen, zullen ze het ook in andere contexten herkennen. Op zijn minst kan dan verwacht worden dat ze aan de bel trekken als dat surplus niet benoemd wordt. Dit was bijvoorbeeld het geval in het examen van dit jaar, waarop leerlingen gevraagd werd te beoordelen of sluiting van een luchthaven gewenst was, zonder dat daarbij het nutsverlies van de reizigers ter sprake kwam.

Terecht, en in lijn met de internationale wetenschappelijke literatuur, definieert de commissie Teulings, in een marktcontext, de totale

welvaart overigens als de som van het consumentensurplus en het productensurplus, dat wil zeggen als de mate waarin de waarde van de productie de kosten daarvan overstijgt. Producenten zijn immers ook consumenten. Zo komt ook het bbp weer in beeld, en zo bezien is het nieuw voorgestelde begrip een welkome brug tussen de twee bestaande. Schöndorff maakt een belangrijke denkfout. Uit het feit dat de commissie Teulings haar welvaartsbegrip in een marktcontext illustreert, leidt hij af dat het concept alleen in die context gedefinieerd is. De stelling dat het concept alleen geprijste goederen bevat en dat goederen zonder prijs buiten beschouwing blijven, is onjuist. De individuele (of collectieve) betalingsbereidheid is ook voor niet marktgoederen een goed gedefinieerd begrip, het gaat immers slechts om de vraag naar indifferentie tussen twee toestanden. Een belangrijke vraag is hoe die betalingsbereidheid in het geval van niet-marktgoederen bepaald kan worden. Schöndorff poneert hier slechts “Ik stel daar tegenover dat er zaken zijn die niet in euro’s kunnen worden uitgedrukt”. Deze stelling is theoretisch niet houdbaar. Empirisch is de vraag hoe iets dat bestaat zichtbaar en meetbaar gemaakt kan worden. De discussie tussen Hanemann en Diamond/Hausman, waarnaar Schöndorff verwijst, maakt zeker duidelijk dat hier voetangels en klemmen liggen en dat naïeve methoden geen garantie op succes bieden.

De lezer kan zich zelf een oordeel vormen. Wel moet hij bedenken dat die discussie gevoerd werd tegen de achtergrond van de ramp met de Exxon Valdez in Alaska en dat sommige deelnemers aan dat debat destijds als experts en adviseurs voor bepaalde betrokken partijen zijn opgetreden. Dat het destijds lastig was de waarde van de milieuschade te bepalen impliceert niet dat het onmogelijk is om nu, bijvoorbeeld, de waarde van een natuurgebied als het Naardermeer te bepalen, op zijn minst bij benadering. De wetenschap heeft vooruitgang geboekt en niet alle problemen zijn even ingewikkeld. Categorisch stellen dat iets niet kan, is niet wetenschappelijk, beneemt scholieren het zicht op de wetenschappelijke methode, en belemmert de vooruitgang. *Eppur si muove*.